

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ
ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

Вінниця 2015

УДК 378.015.31:373.2/.3(100)(06)
ББК 74.58я43+74.102(0)я43+74.202.4(0)я43
А 43

Рекомендовано до друку вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 6 від 25 листопада 2015 року).

Редакційна колегія:

Тарасенко Г.С., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського (*голова*)

Бражене Н., доктор соціальних наук, доцент кафедри систем навчання Шяуляйського університету (Литва)

Гулін В., психолог, доктор хабілітований, професор Ягелонського Колегіуму – Вищої Торунської школи (Польща)

Смельянова М.В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки Мозирського державного педагогічного університету І.П. Шамякіна (Білорусь)

Казаручик Г.М., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти Брестського державного університету імені О.С. Пушкіна

Калдибаєв С.К., доктор педагогічних наук, професор, директор інституту розвитку освіти та інновацій Міжнародного університету Ататюрк Алатао, Бішкек, Киргизстан

Стефанович-Завішевська К. – доктор педагогіки, ад'юнкт Куявсько-Поморської вищої школи в Бидгощі (Польща)

Рецензент:

Акімова О.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

А 43 **Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 10-11 листопада 2015 р.) / за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015. – 4646 с.**

А 43 **Actual problems of the teacher's creative person forming in the context of continuity of preschool and primary education: Proceedings of the International Scientific Internet Conference (Vinnitsa, VSPU named after M.Kotsyubynsky, 10-11 November 2015) / ed. G.S.Tarasenko, Vynnitsya State Pedagogical University named after Michael Kotsyubynsky, Institute of Pedagogy, Psychology and Art. – Vynnitsya: LLC «Nilan-LTD», 2015. – 466 p.**

ISBN 978-966-924-150-4

До збірника включені наукові статті з актуальних проблем професійно-творчої підготовки педагогів у контексті завдань реалізації наступності дошкільної та початкової освіти, що підготовлені науковцями України, Білорусії, Польщі, Литви, Киргизстану в межах наукового співробітництва.

Матеріали збірника адресовані викладачам і студентам ВНЗ II-IV рівня акредитації, педагогічним працівникам початкової школи та дошкільних закладів, а також усім, хто цікавиться проблемами навчання й виховання дітей.

The proceedings include scientific articles on topical issues of professional and creative training of teachers in the context of implementation of preschool and primary education continuity, prepared by scientists from Ukraine, Belarus, Poland, Lithuania, Kirgizstan within scientific cooperation.

Materials of the collection are addressed to teachers and students of universities of the 2nd-4th levels of accreditation, teaching staff of primary schools and pre-schools, as well as all those interested in the problems of education and upbringing of children.

ISBN 978-966-924-150-4

© Авторський колектив

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ОРГАНІЗАТОРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВНЗ: ІННОВАЦІЙНО-ТВОРЧИЙ ПІДХІД

*Присяжнюк Л.А., кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

До переліку компетенцій, включених до освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки спеціалістів зі спеціальності 7.01010201 Початкова освіта галузі знань 0101 Педагогічна освіта, поряд з іншими віднесено й управлінську компетенцію. Така увага до управлінського аспекту діяльності майбутнього педагога, зокрема організатора початкової освіти, спричинена визнанням того, що реформування системи освіти завжди починається з певних змін в управлінні освітою в цілому та управлінні навчальними закладами зокрема. А відтак, ефективність освітніх процесів значною мірою обумовлена ефективністю управлінської діяльності. Прийняття майбутнім педагогом необхідності оволодіння елементарними управлінськими навичками, формування усвідомлення себе як елемента управлінської системи, а відтак, набуття вміння функціонувати в ній, – важливий крок до становлення педагога-професіонала.

Проблема формування управлінської компетентності педагога нині активно досліджується багатьма науковцями. Зокрема, важливі висновки і цінні поради щодо ефективної організації управлінської діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі містять праці вітчизняних учених. Так, наукові основи управління в системі освіти розроблені В.Бондарем, Л.Даниленко, М.Красовицьким, Н.Островерховою, В.Пікельною, Є.Хриковим та ін. Методичні аспекти організації управлінської діяльності в ЗНЗ представлені роботами В.Григораша, І.Жерносека, В.Крижка, О.Мармази, Є.Павлютенкова та ін. Проблема управління установами та людськими ресурсами на засадах компетентнісного підходу розглядається зарубіжними вченими М.Армстронгом, В.Вертером, І.Зимньою, Р.Міллсом, Г.Селевком, Л.Спенсером, А.Хуторським та ін. Формуванню у майбутніх педагогів управлінських знань та вмінь в умовах вищого навчального закладу присвячені наукові розвідки Б.Кобзаря, З.Онишкова, Є.Хрикова та ін.

Таким чином, огляд науково-методичних джерел з проблеми дослідження виявив значний науково-практичний інтерес нею. Утім, як правило, розгляд означеної проблеми торкається передусім безпосередньо загальноосвітнього навчального закладу, дослідниками даються теоретичні та методичні поради щодо організації управлінської діяльності в ньому. Поряд з цим в літературі досить мало приділено уваги підготовці майбутнього управлінця – організатора освіти, інноваційним підходам до формування його управлінської компетентності. Таким чином, актуальність заявленої проблеми, а також недостатня її розробленість спричинили зацікавлення нею.

У своєму дослідженні ми ґрунтуємося на висновках науковців, які пов'язують ефективне виконання спеціалістом будь-якої галузі професійних

функцій із набутими професійними компетентностями. Так, відомий український учений І.Зязюн складає професіоналізму у будь-якій професії називає компетентності та систему професійних умінь. Без цього, зазначає дослідник, унеможлиблюється успішне вирішення професійних задач [2, с. 33-34]. Виходячи з цього, цілком очевидно, що виконання керівником – організатором освіти – управлінських функцій залежить від сформованих управлінських компетентностей.

Зауважимо, що розгляд професійної (в тому числі й управлінської) діяльності педагога крізь призму компетентнісного підходу набув широкого поширення у вітчизняній (І.Бех, Н.Бібік, В.Бондар, О.Дубасенюк, В.Луговий, О.Савченко, О.Слюсаренко, Г.Тарасенко, С.Трубачева, Л.Хоружа та ін.) та зарубіжній (А.Вербицький, Е.Зеєр, І.Зимня, Н.Кузьміна, А.Маркова, В.Сластьонін, А.Хуторський, В.Шадріков та ін.) науково-педагогічній літературі. У цьому контексті компетентнісний підхід тлумачиться як нова методологічна основа, інноваційний підхід до визначення мети освіти, а компетенція затверджується як нова цільова категорія, що є відчуженою, наперед заданою соціальною вимогою (нормою) до освітньої підготовки особистості, необхідною для виконання нею продуктивної діяльності в певній сфері [4, с. 121-122].

Проведений аналіз джерельної бази дослідження (В.Бондар, Л.Васильченко, Г.Сільникова, В.Кричевський, О.Мармаза, П.Щербань та ін.) дозволив визначити *управлінську компетентність* як суб'єктивну й об'єктивну готовність, здатність здійснювати управлінську діяльність, спрямовану на реалізацію цілей навчального закладу. До складових означеної компетентності дослідники відносять обізнаність у галузі *спеціальній* (предмета професійної діяльності); *методичній* (засоби, форми і методи управлінського впливу); *психологічній* (врахування особливостей відображення впливу управлінської дії на психічний стан особистості) (за Н.Кузьміною); *вміння*, що забезпечують ефективність управлінської діяльності, та *особистісні якості керівника* (за А.Марковою); *професійні знання, вміння, навички, позиції, індивідуально-психологічні особливості управлінця, акмеологічні інваріанти* (за О.Бодальовим). На думку сучасних дослідників (Л.Сергеева), “управлінська компетентність” визначається головним чином наявним рівнем професійної освіченості, досвідом управлінської діяльності, індивідуально-психічними особливостями (темперамент, характер, соціально-психологічні, професійно-ділові, адміністративно-організаторські, волеві якості), мотивацією професійної діяльності й самоосвіти, самовдосконаленням і рефлексією, рівнем творчого потенціалу особистості.

Стрижень управлінської компетентності утворюють управлінські вміння, які, в свою чергу, формують досвід управлінської діяльності керівника освітньої установи. На основі аналізу освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутнього організатора початкової освіти нами виокремлено низку вмінь, що визначають його управлінську компетентність і формуються в процесі професійної підготовки. Зокрема, це вміння:

- визначати особливості управлінської діяльності в умовах загальноосвітнього навчального закладу (зокрема, школи І ступеня), розуміти її суть, характеризувати умови ефективної її організації;

- визначати місце та функції конкретного органу в структурі органів державного управління освітою в Україні та управління загальноосвітнім навчальним закладом зокрема;
- моделювати власну управлінську діяльність у відповідності з принципами управління, з урахуванням загальних функцій управління (планування, організації, контролю, регулювання, аналізу), використовуючи найдоцільніші методи управління (організаційні, педагогічні, соціально-психологічні, економічні);
- вирішувати управлінські ситуації, спираючись на знання основних нормативних документів про освіту;
- розробляти різні види планування згідно вимог та з урахуванням специфіки кожного виду, планувати власну управлінську діяльність;
- характеризувати ділові документи, ведення яких є обов'язковим в загальноосвітньому навчальному закладі (в тому числі й СЗОШ І ст.);
- організовувати аналітико-контролюючу діяльність згідно з вимогами, дотримуючись визначеної технології роботи;
- розробляти алгоритм проходження педагогічними працівниками чергової чи позачергової атестації;
- моделювати систему методичної роботи з учителями початкових класів; планувати діяльність окремих структурних компонентів цієї системи; розробляти різноманітні форми методичної роботи з педагогами;
- за необхідності включатися в процес виявлення, вивчення та впровадження перспективного педагогічного досвіду, здійснювати опис досвіду конкретного вчителя-новатора.

Формування в майбутніх педагогів зазначеної системи управлінських умінь у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського здійснюється під час вивчення студентами навчальної дисципліни **“Управління шкільним процесом”**. *Мета* цієї дисципліни полягає у формуванні в студентів – майбутніх організаторів початкової освіти – уявлення про загальноосвітній навчальний заклад як управлінську систему; оволодінні ними знаннями, вміннями, ціннісними орієнтаціями, а також особистісними якостями, що становлять управлінську компетентність майбутнього педагога. До *завдань* дисципліни віднесено: з'ясувати специфіку управління як виду діяльності, визначити його наукові, психологічні та методичні основи; озброїти студентів знаннями про принципи, методи, функції управління, структуру органів управління освітою, про планування та облік роботи школи, зміст, види і методи внутрішньошкільного контролю, систему державного контролю за діяльністю закладу освіти, а також про організацію методичної роботи з педагогічними працівниками, вивчення та впровадження в практику роботи досягнень педагогічної науки і передового педагогічного досвіду; сформувати вміння реалізовувати управлінські функції на всіх етапах управлінського циклу: планування, організації, контролю, регулювання та аналізу; згідно вимог організовувати методичну роботу в загальноосвітньому навчальному закладі та брати безпосередню участь в ній; здійснювати керівництво виявленням, вивченням та впровадженням у практику передового

педагогічного досвіду; забезпечити усвідомлення студентами цінності управлінських знань і вмінь, які допоможуть вирішувати різні управлінські ситуації, здійснювати керівництво складними управлінськими системами.

Реалізація означених мети і завдань здійснюється під час лекційних, практичних і лабораторних занять, а також самостійної роботи студентів із широким залученням як традиційних, так й інноваційних методів, прийомів, технологій роботи. Акцент на використанні нетрадиційних, творчих підходів у формуванні управлінської компетентності майбутніх управлінців зумовлений особливостями їхньої майбутньої професійної діяльності. Так, дослідники (Л.Сергеева) стверджують, що процес модернізації управлінської діяльності керівника залежить від того, наскільки ефективно він упроваджує в управлінську діяльність новітню наукову управлінську інформацію, реалізує власний творчий потенціал, а також працює на нарощування творчого потенціалу педагогічного колективу. А відтак, на нашу думку, залучення інновацій у процес підготовки організатора початкової освіти обов'язково матиме вихід у площину його майбутньої практичної діяльності.

Зокрема, під час розв'язання управлінських ситуацій, пов'язаних із реалізацією основних функцій управління, перевага у роботі зі студентами надається *діловим та творчим рольовим іграм*. Використання цього методу дозволяє в змодельованих наближено до реальних умовах, з'ясувати причини виникнення проблемної ситуації, намітити можливі шляхи її вирішення, виокремити позитивні та негативні сторони кожного пропонованого варіанту.

Моделювання професійно зорієнтованих ситуацій у формі ділової гри як метод навчання у вищій школі домінує також і в процесі ознайомлення студентів з технологією проведення педагогічної ради в ЗНЗ, технологією організації внутрішньошкільного контролю, формами методичної роботи з учителями початкових класів тощо. Тематика таких ігор різноманітна і залежить від теми, що вивчається: “Педагогічна рада – консилиум “Формування в учнів початкових класів стійкого інтересу до книги””, “Відвідування уроку у вчителя”, “На засіданні методичного об'єднання вчителів початкових класів” та ін. Використання даного методу у цих ситуаціях забезпечує глибоке проникнення в суть управлінського процесу, сприяє набуттю практичних умінь його організації.

З метою формування професійного мислення майбутнього управлінця на заняттях з дисципліни широкого використання набули методи та технології розвитку критичного мислення студентів. Так, з метою продукування якомога більшої кількості ідей щодо розв'язання конкретної управлінської ситуації, а також їх критичного осмислення доцільним є використання *технології “Мозковий штурм”*, задля з'ясування зв'язків та взаємозалежностей, що існують в межах певного управлінського процесу, застосовується *технологія “Асоціативний куш”*, виокремити позитиви і негативи певного управлінського рішення, відшукати його оптимальний варіант допомагає *метод “Шести думаючих капелюхів”* Е. де Бона, з'ясувати причини виникнення конкретної управлінської проблеми та спроектувати можливі її наслідки дозволяє використання *методу Ісікави* та ін. Важливо, аби робота на занятті проходила в

інтерактивному режимі, за якого кожен учасник навчального процесу відчує свою успішність й особистісну значимість.

Насамкінець варто зауважити, що підготовка майбутніх управлінців у ВНЗ має чітко корелювати із сучасними вимогами до спеціалістів у сфері управлінської діяльності. На сьогодні керівник навчального закладу бачиться як успішний менеджер освіти, для якого важливою є не лише реалізація цілей освітньої установи, а й ресурси, завдяки яким ці цілі досягаються. Це лідер, який управляє складною педагогічною системою закладу, забезпечує її розвиток, організовує і стимулює професійну діяльність педагогічних працівників, сприяє формуванню культури організації і є її репрезентом. Безперечно, що досягнення такого результату управлінської підготовки майбутніх спеціалістів уможлиблюється лише завдяки формуванню у них творчого професійного мислення, орієнтації на широке залучення інновацій у власну професійну діяльність.

Список використаних джерел

1. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О. І. Мармаза. – Х. : Основа, 2004. – 240 с.
2. Педагогічна майстерність : підручник для пед. вузів / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.
3. Сергеева Л. М. Сучасні орієнтири змісту управлінської компетентності керівника навчального закладу [Електронний ресурс] / Л. М. Сергеева // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – № 3. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10sereel.pdf>
4. Хуторской А. В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? : пособие для учителя / А. В. Хуторской. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с. – (Педагогическая мастерская).

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

***Комарівська Н.О.**, кандидат філологічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

У світлі нових концепцій виховання людини перевага надається формуванню молодого покоління, здатного творчо включатися в життєдіяльність, самостійно розв'язувати доступні проблеми. У молодшому шкільному віці літературна діяльність стає природною й необхідною для подальшого формування й розвитку людини, формою пізнання світу.

Творчість є предметом аналізу багатьох учених, котрі досліджують природу цього феномена. Вивченню проблем художньо-творчого розвитку саме молодших школярів присвячено праці Н.Вітковської, І.Гадалової, Н.Гурець, Д.Джолі, С.Левіна, В.Сухомлинського, В.Томашевського. Роль психологічних і фізіологічних факторів творчості та уяви визначали О.Бакушинський, Л.Виготський, У.Джемс, П.Енгельмайер, В.Зінченко, В.Кірієнко, Г.Кершенштейнер, В.Кузін, Л.Леонтьєв, Н.Наумова, К.Платонов, Я.Пономарьов, О.Рубінштейн та ін. Дослідження творчого